

Een passende maat voor de Groote Maat

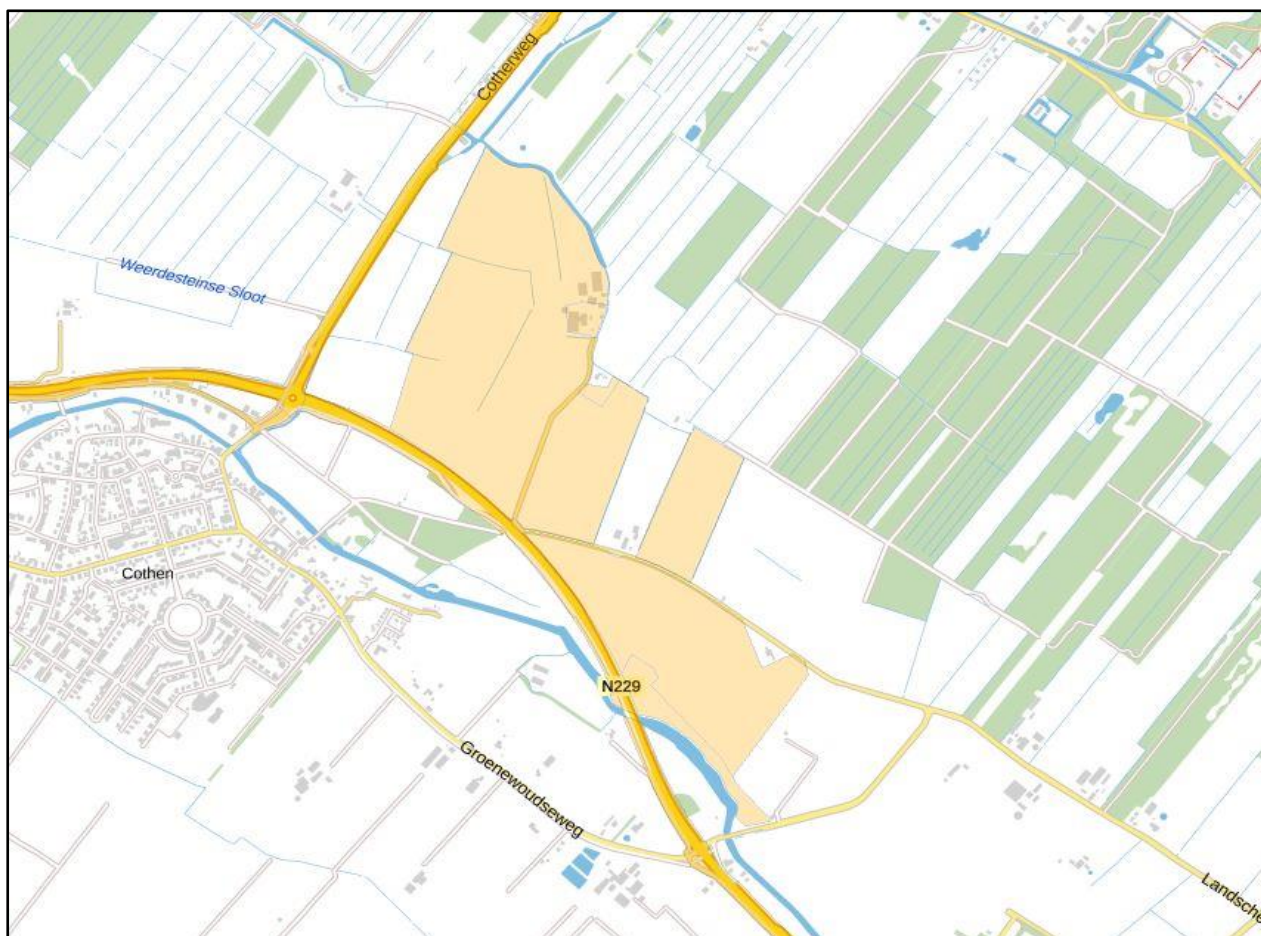
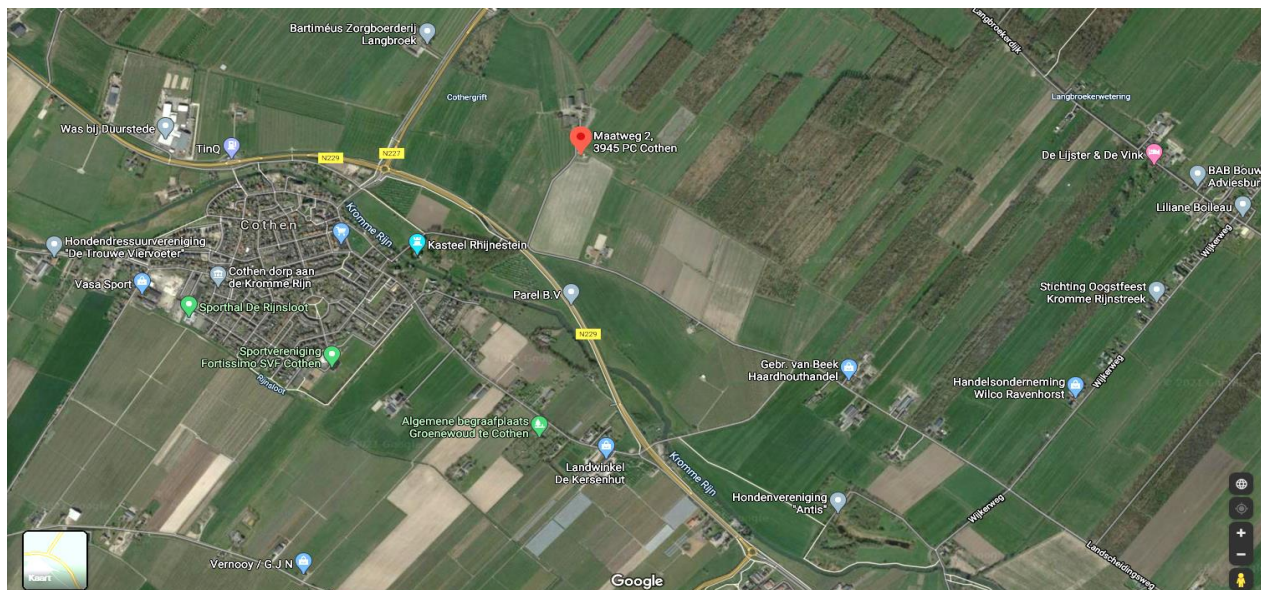
Breed gedragen visie over natuur- en landschapsinclusieve landbouw

Cothen – Wijk bij Duurstede - provincie Utrecht

Juni 2021, geactualiseerd december 2021

Het mooi gelegen gebied De Groote Maat in onze provincie vraagt al 17 jaar om een duurzaam gebruik dat breed gedragen wordt. Een groep initiatiefnemers uit de regio heeft eind 2020 besloten om met de huidige eigenaar, de provincie Utrecht, in overleg te gaan met als doel om geheel in lijn met provinciaal beleid tot breed maatschappelijk gedragen besluitvorming te komen over de toekomst van het gebied. Ons initiatief heeft geleid tot voorliggend document dat in juni 2021 voorgelegd is aan de portefeuillehouder van GS, met verzoek om een open kennisdeling over 'hoe verder'. Tegelijkertijd is dit document in openheid breed verspreid binnen allerlei betrokken. De timing voor motiverende veranderingen is uitstekend.

Wij allen: overheden, omwonenden en het particulier initiatief, willen in deze ingewikkelde Coronaperiode constructief nadenken over en een bijdrage leveren aan verbetering van onze leefomgeving. Dit initiatief brengt veel wensen samen: brede betrokkenheid bij verbeterd gebruik van het landelijk gebied, met aandacht voor natuurinclusieve landbouw en recreatie, goede aansluiting op de onlangs vastgestelde Omgevingsvisie Wijk bij Duurstede, natuurontwikkeling, verbeterde toegang tot regionaal geproduceerde landbouwproducten, goede kansen voor nieuwe werkgelegenheid en betrokkenheid van zorginstellingen in onze regio. Deze geactualiseerde versie, december 2021, wijkt met betrekking tot onze intenties en doelen niet af van de oorspronkelijke versie. Wij hebben nu besloten deze versie ter kennisgeving voor te leggen aan de Gemeenteraad van Wijk bij Duurstede en aan Provinciale Staten, met als doel om te bezien of er, nu de provincie heeft aangegeven niet met de initiatiefgroep in gesprek te willen gaan over deze visie, alsnog een open gesprek kan plaatsvinden over de toekomstige inrichting van ons landelijk gebied.

Ligging van het plangebied De Groote Maat in Cothen, langs de provinciale weg Utrecht - Wijk bij Duurstede. Totale oppervlakte ongeveer 52 hectare

Breed gedragen inrichting van Landelijk gebied De Groote Maat

1 De Groote Maat: verleden, heden en toekomst

De Groote Maat is een landelijk gebied van oorspronkelijk ongeveer 70 hectare, waarvan nu nog ongeveer 50 hectare over is. Het is gelegen langs de vroeg middeleeuwse belangrijke transportader tussen de handelsplaats Dorestad en de bisschopsstad Utrecht. Meer informatie hierover in de *Cultuurhistorische Atlas van de Provincie Utrecht, Publicatie Kromme Rijn en Langbroek, land van Overgangen*. ^[1]

landgoed Rhijnestein, Cothen

De Groote Maat behoorde vanaf de 18^e eeuw tot de periode voor de Tweede Wereldoorlog voor een groot deel tot Landgoed Rhijnestein in Cothen. Vanouds wordt De Groote Maat gekenmerkt door herkenbare en karakteristieke elementen die bij deze streek horen. De gronden van de Groote Maat liggen langs de provinciale weg Utrecht – Wijk bij Duurstede, op de overgang van het meanderende rivierengebied van de Kromme Rijn naar de rechttere verkaveling van Langbroek. Op de plaats van boerderij De Groote Maat bevond zich in de veertiende eeuw een omgrachte boerderij, die in 1699 is afgebrand. Na de bocht van de natuurlijk ontstane Schipsloot stond

kasteel Noortwijk. In het weiland zijn nog de vage contouren van de gracht - een laagte - zichtbaar.

Centraal gelegen op het terrein is boerderij De Groote Maat met een grootschalig erf, die tot 2006 in eigendom was van de familie Van Rijn waarvan de vader in diezelfde boerderij was geboren. In gebruik als melkveehouderij werd het ooit voor de toen 16-jarige zoon Van Rijn gekocht van de Landheer van Schermbroek. Voortzetting van de melkveehouderij op dit bedrijf was op zeker moment niet meer mogelijk voor het gezin, omdat als gevolg van nieuwe wet- en regelgeving de boerderij volledig zou moeten worden verbouwd. In 2004 werden de 120 melkkoeien verkocht en alle activiteiten beëindigd.

De Provincie heeft De Groote Maat in 2006 in eigendom genomen, waarbij de oud-eigenaar woonrecht heeft tot aan de dood. Sinds die tijd is geprobeerd het gebied weer een duurzame agrarische bestemming te geven gecoördineerd door Bureau Beheer Landbouwgronden, onderdeel van DLG. Dat mislukte echter. Anno 2021 ligt de Groote Maat er verarmd bij. De agrarische productierechten en de daarbij horende vergunningen zijn inmiddels vervallen. De boerderij met aangrenzende stallen moet ingrijpend gerenoveerd worden en de agrarische percelen zijn als gevolg van liberale pacht op jaarbasis sinds 2005 niet duurzaam beheerd.

De provincie heeft besloten om het eigendom van het gebied over te dragen in de vorm van verkoop.

De regionale samenleving deelt de mening van de

provincie over de toekomstige inrichting van het landelijk gebied, zoals beschreven in recent vastgesteld beleid. Mede daarom is de samenleving van mening dat De Groote Maat behouden moet blijven voor de regio en tevens beschikbaar blijft voor nieuwe vormen van duurzame landbouw, regionale voedselketens, natuurbeleving en daaraan gekoppelde vormen van natuur gerelateerde recreatie. Helaas heeft de provincie besloten om open overleg met onze groep over de toekomst van de Groote Maat uit te sluiten.

boerderij De Groote Maat

Breed gedragen inrichting van Landelijk gebied De Groote Maat

De toekomst van De Groote Maat

Een groep regionaal actieve initiatiefnemers heeft zich gevonden in het samenbrengen van wensen, kennis en ervaring in onze provincie op het gebied van natuurinclusieve landbouw en daaraan gekoppelde vormen van verbeterd landschapsbehoud, landschapsverbetering en landschapsbeleving voor de samenleving. De sleutel in het rivierengebied voor natuurinclusieve landbouw ligt bij het doorbreken van de huidige monoculturen door meer diverse, minder intensieve en robuuste productiesystemen te ontwikkelen, met ruimte voor betrokkenheid van omwonenden en overige geïnteresseerden. Met een duurzame invulling van de Groote Maat wordt tevens aangesloten bij de breed levende wens binnen de samenleving om ecologische verbindingzones langs de Kromme Rijn te realiseren met toenemende kansen voor mooie soorten als de zwanenbloem, ijsvogel en aalscholver: aanleg van natuurvriendelijke oevers en inrichting van kleine natuurgebieden die steeds meer betekenis krijgen in natuurherstel, met tevens goede mogelijkheden voor wandelpaden. In onze Groote Maat visie wordt voorgesteld in dat kader zowel een mooie natuurverbinding te realiseren van landgoed Sandenburg naar landgoed Rhijnestein, als meer natuurontwikkeling op het perceel langs de Kromme Rijn richting Vikinghof en op het perceel tussen de Kromme Rijn en Landscheidingsweg. Dat geeft invulling aan de provinciale visie op natuur langs de Kromme Rijn: een lint langs de rivier met natuurvriendelijke oevers, smalle zones van natuur en grotere natuurgebiedjes (conform het provinciaal natuurbeheerplan voor NNN 2021 en 2022 [2], Omgevingsplan provincie 2021 en het Ontwikkelbeeld Groen en Landschap van U16 mei 2019. Ook de Landbouwvisie 2018 wordt ingevuld: “Vanuit een toekomstbeeld voor de landbouw in 2050, streeft de provincie naar een vitale en duurzame landbouw. Een landbouw die circulair, natuurinclusief en klimaatneutraal is en zeker ook economisch rendabel: een landbouw met perspectief voor de ondernemer.”

ZO ZIEN INITIATIEFNEMERS EN OMWONENDEN DE TOEKOMST

Wij allen zien door verbindingen in het Kromme Rijngebied een mooie omgeving ontstaan die dankzij de oude waarden in deze omgeving nog het meest lijkt op een mix van een zelf renderende stadsboerderij, met daarmee samenhangende inkomsten genererende lokale agrarische bedrijvigheid. Het gebied wekt zelf energie op, fungeert als proeftuin, katalysator en uithangbord voor een nieuwe manier van extensieve landbouw en natuurinclusief ondernemen, geheel in lijn met landelijk en provinciaal beleid. Producten worden regionaal gepromoot, elektrisch vervoerd en verkocht, worden waar mogelijk lokaal verwerkt en alle activiteiten worden onder centrale regie door professionals uitgevoerd, met aandacht voor kennisontwikkeling in samenwerking met universiteiten. De Groote Maat wordt hierbij als merk in een groeiende regionale markt gezet.

2 Uitgangspunten voor dit initiatief

Voorliggend document presenteert het vigerend beleid voor duurzaam landgebruik, het voorgestelde toekomstig gebruik van De Groote Maat, de initiatiefnemers, het belang voor de regionale samenleving en legt daarmee de basis voor constructief en doelgericht overleg met het bestuur van onze provincie over de collectief gewenste toekomst van De Groote Maat. De initiatiefnemers van dit voorstel hanteren een aantal uitgangspunten die hieronder worden toegelicht.

	Breed gedragen inrichting van Landelijk gebied De Groote Maat	
---	--	---

In algemene zin is het van belang dat de aanpak goed aansluit op de wensen met betrekking tot de Kromme Rijnstreek: het ondersteunen van ondernemers uit de regio die in samenwerking vernieuwend willen nadenken over toekomstige duurzame inrichting van het gebied en daaraan ook daadwerkelijk invulling willen geven.

Eveneens van belang is dat de visie die wij hier delen een toetsbare en daarmee zichtbare bijdrage levert aan landelijke, provinciale en gemeentelijke beleidsontwikkelingen en beleidsdoelstellingen:

- Optimaliseren van de locatie de Groote Maat met behoud van het areaal voor de landbouw en areaal voor de natuur. Daarbij wil deze initiatiegroep nadrukkelijk ook in samenwerking ruimte geven aan de inzet van andere gebieden in de regio;
- Toekomstgerichte natuurinclusieve landbouw als economische drager, met een reëel verdienmodel voor de agrarische ondernemer(s), daarin gesteund door onze groep;
- Verbonden met de regio / de provincie: mogelijkheden voor mensen uit de omgeving, gefinancierd door diverse betrokkenen uit de regio, geëxploiteerd door ondernemers uit de regio de Kromme Rijnstreek, in samenwerking met lokale ngo's;
- Verbetering van natuur- en landschapskwaliteit, waterbeheer en nieuwe natuur als verbinding tussen bestaande natuur langs de Kromme Rijn en met het Langbroekerweteringgebied;
- Verbetering van de recreatieve ontsluiting van het gebied, door koppeling aan aangrenzende gebieden;
- Samenwerken met zorgverlenende instellingen in de regio, wellicht resulterend in zorgwonen voor mensen met beperkingen of een afstand tot de arbeidsmarkt. Daarbij wordt gedacht aan langdurige zorg, gefinancierd door rijksbudget in het kader van de Wet langdurige zorg (Wlz);
- Bijdrage aan de doelstelling 'energie-neutraal', waarbij gedacht wordt aan locatiegebonden energieopwekking door de zon en via het water;

Het voorstel is om dit initiatief als startpunt in te zetten voor zowel een gebiedsontwikkeling van de Groote Maat als van de aan de Landscheidingsweg gelegen (deels vervuilde) percelen van een voormalige boomgaard die eveneens in bezit zijn van de provincie Utrecht, en waarbij het beleid gericht is op NNN.

Ook natuurontwikkeling in nabij gelegen Bosscherwaarden en ontwikkeling Sterke Lekdijk kunnen daarin meegenomen worden. Deze gebieden in Wijk bij Duurstede bieden bij koppeling unieke kansen voor een aansprekende combinatie van landschaps- en natuurinclusieve landbouw, natuurontwikkeling en recreatie. Initiatiefnemers van deze visie willen niet de indruk wekken dat hiermee een volledig nieuwe integrale aanpak wordt vormgegeven. Voor het opstellen van dit document hebben de initiatiefnemers zich nadrukkelijk laten inspireren door vergelijkbare succesvolle initiatieven elders in Nederland. Denk daarbij aan ontwikkelingen als [Natuurderij Keizersrande](#), [Hoeve Biesland](#), [de Fruittuin van West](#), [Doornik Natuurakkers](#), [Regeneratieve boerderij Schevichoven](#) of zorgboerderijen zoals [Boerderij 't Paradijs](#). Daarmee is bewezen dat het niet alleen kan, maar ook enorm motiveert: de initiatiefnemers willen graag ook in samenwerking zo'n aansprekende duurzame invulling voor ons Rivierengebied realiseren. Door de ervaren initiatiefnemers en door de lessen van andere gebieden, is voorliggend plan sterk en heeft het een zeer grote slagingskans.

3 **Beleid inzake duurzaam landgebruik anno 2021**

Het is van belang, nieuwe initiatieven met betrekking tot de inrichting en het gebruik van ons landelijk gebied kritisch te toetsen aan Europees, landelijk, provinciaal en gemeentelijk beleid. Mede daarom is besloten de voor De Groote Maat relevante beleidsontwikkelingen hieronder samen te vatten.

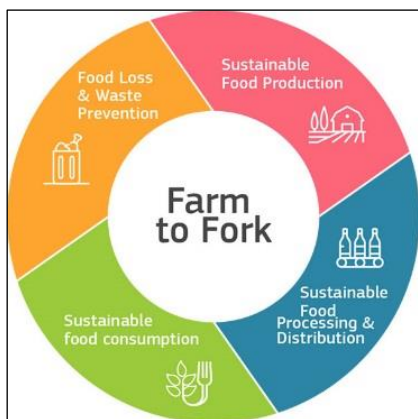

Breed gedragen inrichting van Landelijk gebied De Groote Maat

Europees beleid gericht op verbeterde biolandbouw

In Brussel is een aantal belangrijke beleidsvisies vastgesteld die goed aansluiten bij dit Plan van Aanpak, waaronder de noodzakelijke verbetering van bodemkwaliteit voor duurzame voedselproductie [3] en de verbetering van landbouwbeleid op basis van de Green Deal [4].

Zeer onlangs nog, in maart van dit jaar, kopten de nationale dagbladen met grote titels op de voorpagina's '...Brussel maakt zich sterk voor meer biolandbouw....', volgend op de nieuwe 'Farm to Fork' strategie uit mei 2020 [5]. Die strategie werd in Nederland gepubliceerd onder de titel 'van Boer tot Bord -- voor een eerlijk, gezond en milieuvriendelijk voedselsysteem'. Brussel bracht vervolgens een actieplan uit dat een paar weken geleden intensief werd besproken onder voorzitterschap van Frans Timmermans. Belangrijkste doel: in 2030 moet 25% van de landbouwgrond in de Europese Unie biologisch zijn. Nederland zit daar nu nog ver onder met 3,7%, en daarmee scoort ons land bijna het laagst in de gehele EU. De EU wil geld reserveren voor steun bij productie van biologisch voedsel, duurzaam regionaal geteeld en regionaal vermarkt op een wijze die betaalbaar blijft voor producent, verwerker en consument.

Dat gaat gebeuren door introductie van financiële instrumenten als BTW-verlaging en steun aan ondernemers, boeren die bereid zijn over te schakelen naar biologische bedrijfsvoering.

Nederlandse plannen voor de leefomgeving

Een paar weken geleden, op 8 april 2021, publiceerde het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) als belangrijkste adviseur van de Rijksoverheid op het gebied van ruimtelijke ordening en leefbaarheid het rapport 'Grote opgaven in een beperkte ruimte' [6]. In dat rapport is duidelijke informatie opgenomen over vragen die ons allen bezighouden bij besluitvorming over een toekomstbestendige leefomgeving: waar en hoe bouwen we die miljoen huizen, hoe maken we ons land klimaatbestendig, waar is nog ruimte voor landbouw en hoe maken we ruimte voor nieuwe natuur? PBL bevestigt dat de economische waarde van land helaas lange tijd voorop heeft gestaan, ook in onze provincie. Er was weinig tot geen aandacht voor duurzaamheidsdoelen. Daardoor hebben natuur, biodiversiteit en de kwaliteit van water en bodem veel te weinig aandacht gekregen. Gecoördineerd door voormalig minister van Landbouw Cees Veerman overleggen boeren, wetenschappers, natuurorganisaties en bedrijven nu over een transitieproces waarbij boeren meer ruimte krijgen voor extensivering, natuurinclusieve landbouw en aantrekkelijke inrichting van het platteland waar mensen willen wonen, werken en leven. Dit Groote Maat initiatief sluit daar naadloos bij aan.

Provinciaal beleid voor landgebruik, natuur, duurzame productie en consumptie

In november 2010 werd de Landbouwvisie Provincie Utrecht gepubliceerd: *duurzame groei in een aantrekkelijk landschap*. Daarin is de focus op het jaar 2025: dan wordt de landbouwsector gezien als duurzaam in alle opzichten: behoefte aan rust, beleving, gezondheid, landschap, natuur en lokale productie/consumptie. Nadere uitwerking volgde in de 2018 Provinciale Landbouwvisie [7] met aandacht voor de kernwaarden bij inrichting en gebruik van het landelijk gebied: groen, gezond en slim. Onlangs, op 28 april 2021, publiceerde de provincie Utrecht de Voedselagenda 2021-2023: 'Gezond en duurzaam eten in en uit de regio' [8]. De provincie gaat de versterking van regionale voedselketens actief stimuleren. Daarbij wordt geïnvesteerd in verbeterde samenwerking tussen betrokken partijen, resulterend in korte regionale voedselketen en stimuleren van de inwoners tot aankoop van regionale producten. De banden tussen boeren en inwoners moeten verbeterd worden. Aandacht voor natuurinclusief produceren, kringlooplandbouw, agroforestry, vernieuwende landbouwteelten zoals strokenteelt en verkoop 'om de hoek'. Met dit Groote Maat initiatief

Breed gedragen inrichting van Landelijk gebied De Groote Maat

wordt zeer goed aangesloten bij actueel provinciaal beleid. Het is goed, kennis te nemen van het feit dat het niet meer primair gaat om de economische waarde van het land, zoals aangegeven in het PBL rapport hierboven, maar dat duurzaamheid in onze provincie centraal staat.

Ook het in maart van dit jaar gepubliceerde Natuurbeheerplan 2022 van de provincie Utrecht sluit zowel qua toonzetting als inhoudelijk naadloos aan bij voorliggend initiatief: het beschrijft aansprekende beleidsdoelen en ondersteuningsmogelijkheden voor de ontwikkeling en het beheer van natuur en agrarische natuur- en landschapselementen in onze provincie.

Gemeentelijk beleid met betrekking tot inrichting landelijk gebied

De in 2017 gepubliceerde Omgevingsvisie Kromme Rijngebied en de onlangs uitgebrachte eindconceptversie Omgevingsvisie Wijk bij Duurstede, Cothen en Langbroek [9] biedt veel informatie over de wijze waarop invulling gegeven kan worden aan wensen met betrekking tot de inrichting van het Kromme Rijngebied. Het is een waardevol gebied uit cultuurhistorisch oogpunt met mooie landgoederen en buitenplaatsen waar natuurinclusieve landbouw goed inpasbaar is. Aandacht voor groente- en fruitteelt, (water)recreatie en aantrekkelijke landschappen. Bewoners en bezoekers worden daarmee uitgenodigd tot bezoek aan producenten waarmee tegemoet wordt gekomen aan verkorten van productie- en consumptieketens. Met name in Cothen en Langbroek is behoefte aan verbeterde toegang tot het landelijke buitengebied en de rivieroever. Landschappelijke inpassing van wandelpaden wordt breed gedeeld. Dit Groote Maat initiatief sluit daar graag bij aan door invulling te geven aan verbeterde toegang tot het gebied in de vorm van (herstel van) aantrekkelijke klompenpaden en kleinschalige recreatievoorzieningen zoals goed beheerde zitgelegenheden, een bescheiden horecavoorziening (bijvoorbeeld: een proeverij van op De Groote Maat en in de nabije omgeving geteelde producten) in de voormalige boerderij en eveneens in die boerderij een regionaal voorlichtings- en studiecetrum over natuur, landbouw, productie en consumptie. Er is al contact met een aantal onderwijsinstellingen over de vormgeving van zo'n centrum.

impressie van een deel van De Groote Maat dat zich leent voor oevergebonden natuurontwikkeling

4 De Groote Maat: een duurzame toekomst

Graag presenteren de initiatiefnemers in dit hoofdstuk in aansluiting op het gestelde hierboven hun visie op toekomstige inrichting en gebruik van De Groote Maat. Omdat er groeiende behoefte bestaat aan koppeling van regionale initiatieven met betrekking tot ontwikkeling van duurzame landbouw en natuur wordt voorgesteld in dit plan om in de toekomst niet uitsluitend de focus te richten op De Groote Maat, maar om tevens goed te onderzoeken hoe aangesloten kan worden bij plannen voor een aantal andere gebieden in de regio, zoals het 15 hectare groot perceel langs de Landscheidingsweg, en de ontwikkelingen in Lunenburgerwaard en Bosscherwaarden. Daarmee kan gezocht worden naar duurzame koppelingsopties, met name ook voor lokale landbouwers die als gevolg van nieuwe ontwikkelingen, zoals Sterke Lekdijk, N2000 en Groene contour / NNN, geholpen kunnen worden bij voortzetting van hun activiteiten in de regio, met ruimte voor het nieuwe boeren.

Breed gedragen inrichting van Landelijk gebied De Groote Maat

Eigendommen in de directe omgeving:

Oranje: Provincie Utrecht, links De Groote Maat

Groen: Staatsbosbeheer

Geel: Stichting het Utrechts Landschap

Provinciale NNN gebieden

Groen: NNN natuur

Bruin: NNN agrarisch

Blauw: NNN overig

De Groote Maat wordt het startpunt voor duurzame landbouw in Utrecht en verbindt landschaps- en natuurinclusieve landbouw met natuur(beheer), recreatie en sociaal-economische ontwikkelingen.

De volgende activiteiten kunnen naar het oordeel van de initiatiefnemers onderling verbonden worden:

Natuur- en landschapsinclusieve landbouw:

- Natuurinclusieve landbouw met beweiding van vleesrunderen, jongvee van melkveehouder en/of extensieve melkveehouderij, mogelijk 20- 25 ha;
- Biologische vollegrondsgroenteteelt en akkerbouw (granen, eiwitvervangers) met een korte keten (Community Supported Agriculture, abonnementen, zelfpluk, afzet in Wijk bij Duurstede en Utrecht), mogelijk 10-20 ha;
- Fruitteelt met historische fruitrassen / educatieve doelstellingen voor de regio, mogelijk 5 ha.

Deze landbouwwormen kunnen met ondernemers uit de regio die hebben aangegeven te willen werken aan kringlooplandbouw en combinaties met natuurbeheer op de extra gronden ingevuld worden. Dit biedt tevens kansen voor verduurzaming op de eigen gronden van deze ondernemers.

Publieksgerichte activiteiten; educatie en recreatie, en ruimte voor startende ondernemers:

- Verwerking van ambachtelijke producten in een professionele boerderijkeuken, ook verwerken reststromen uit de regio;
- Experimenteer- en werkruimte voor startende ondernemers, gericht op circulaire landbouw
- Educatieve ontvangstruimte (circa 25 personen);
- Bescheiden recreatie en ontvangsten (wandelpaden, kanoroute, boerderijterras).

Breed gedragen inrichting van Landelijk gebied De Groote Maat

Wonen en werken voor kwetsbare groepen:

Zorgwonen en/of beschermd wonen en eventueel op beperkte schaal dagbesteding en/of zorgvakanties op en rond het erf. De nadruk ligt op Rijksfinanciering in de kader van de Wet Langdurige zorg (Wlz) via de zorgkantoren en mogelijk door zorgverzekeraars via de Zorgverzekeringswet (Zvw). Aanvullend kunnen vanuit therapeutisch oogpunt voor de doelgroep land- en tuinbouw activiteiten verricht worden. Wlz gefinancierde zorg betekent dat vooralsnog geen beroep wordt gedaan op het gemeentelijke budget dat beschikbaar is op basis van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO).

Energie-opgave:

De gedachte van deze groep is om alle gebouwen die behouden blijven op De Groote Maat te voorzien van zonnepanelen; bij voorkeur ook plaatsing zonnepanelen in afgeschermd gebied met erom heen landschapselementen en/of als doorlatende bedekking fruitteelt. Ook wordt gedacht aan energieopwekking via het water.

Natuurbeheer en water:

- Extra natuur inrichten en verbinden landgoederen Sandenburg en Rhijnestein;
- Extra natuur inrichten langs de kromme Rijn en verbinden met de Vikinghof (circa 2 ha);
- De percelen aan de Landscheidingsweg langs de Kromme Rijn inrichten / ontwikkelen tot natuur (circa 15 ha).
- Waterbeheer verbeteren met mooie oevers natuur, eventueel waterberging & energie-opwekking;

Deze (economische) dragers worden ingepast in het gebied, aansluitend bij de historie van het gebied. Na een fase van sanering en inrichting is het idee de Groote Maat verder aan te vullen met publieksgerichte landbouw, educatie en recreatie, denk hierbij bijvoorbeeld aan 249 kippen die in de boomgaard scharrelen en zo een bijdrage leveren aan de bestrijding van schadelijke insecten, 4 varkens in de wei, hopteelt voor brouwers uit de regio, een lokale imker. Uiteraard is een duurzame verbouwing van alle gebouwen op het erf van de Groote Maat noodzakelijk, zoals (asbest) sanering van het erf, eigen energie opwekken, duurzame materialen toepassen.

Voorliggende visie van de initiatiefnemers wordt breed gedragen in de regio, en wij zien op basis van gevoerde gesprekken en onze kennis van alle punten die samenkomen goede kansen voor zowel de exploitatie als de financiering. Agrarische ondernemers uit de regio voeren in de toekomst het dagelijks beheer uit. De impact van dit plan wordt vergroot door de samenwerking met die ondernemers, die vervolgens ook op eigen gronden kunnen verduurzamen.

Met deze visie dragen de initiatiefnemers bij aan de doelstellingen van alle betrokken overheden op het gebied van landbouw, korte keten, natuur en energie. Voor de gemeente Wijk bij Duurstede biedt het plan in aanvulling daarop in lijn met de onlangs vastgestelde Omgevingsvisie Wijk bij Duurstede laagdrempelige recreatiemogelijkheden.

Daarnaast zijn er interessante en duurzame koppelingskansen, vooral ook voor lokale landbouwers die als gevolg van nieuwe ontwikkelingen, zoals Sterke Lekdijk, N2000 en Groene contour / NNN, geholpen kunnen worden bij voortzetting van hun activiteiten in de regio, met ruimte voor het nieuwe boeren. Een tweetal voorbeelden daarvan:

De Bosscherwaarden (133 hectare) wordt omgevormd naar natuur met recreatiemogelijkheden, zie daartoe ook separaat opgestelde plannen met betrekking tot inrichting en toekomstig beheer. Het noordoostelijk deel van het gebied blijft mogelijk beschikbaar voor natuurvriendelijke vormen van agrarisch medegebruik. Daarover zal de toekomstige eigenaar / beheerder in overleg gaan met agrarische ondernemers. De

Breed gedragen inrichting van Landelijk gebied De Groote Maat

herinrichting van Bosscherwaarden als natuurgebied wordt op duurzame wijze gefinancierd met ontzanding die nodig is voor de noodzakelijke bouw van 1 miljoen nieuwe woningen in ons land. De maatschappelijke bijdrage volgend op deze ontzanding is gericht op de verplaatsing van recreatie in N2000 Lunenburgerwaard naar een perceel nabij het stadscentrum. Daarnaast wordt gedacht aan mede-financiering van voorliggende nieuwe plannen voor de Groote Maat, waarmee duurzame landbouw in de regio behouden blijft. Inzet is ook om boeren uit de regio die in de Bosscherwaarden gronden gebruiken op jaarpachtbasis, elders in de regio de mogelijkheid te bieden duurzame gronden te gebruiken.

De percelen gelegen aan de Landscheidingsweg en Kromme Rijn (15 hectare) zijn ook in het bezit van de provincie Utrecht. Door deze percelen, die nader beschreven zijn in het Provinciaal Natuurbeheerplan 2022, in de gebiedsontwikkeling te betrekken, zijn er kansen voor verbetering van de gronden en gebruik in duurzame landbouw en/of de energie-opgave, waarbij, indien dat niet helemaal strookt met NBP 22, bijvoorbeeld gedacht kan worden aan (iets) meer natuurontwikkeling langs de Kromme Rijn en in de Groote Maat, waardoor de regionale NNN doelen alsnog behaald kunnen worden. De essentie blijft het bereiken van een verbeterde samenhang van natuur langs de Kromme Rijn en tussen de natuurgebieden langs de Kromme Rijn en de natuurgebieden in het Langbroekerwetering gebied.

5 Samenwerking als kernthema

De initiatiefnemers streven naar de provincie Utrecht als modelregio voor gezond en duurzaam leven in zowel het stedelijk als landelijk gebied. Gezien de ligging van het gebied De Groote Maat, leent dit gebied zich uitstekend voor invulling van wensen met betrekking tot samenwerking tussen diverse organisaties en instellingen met aandacht voor duurzame voedselproductie, lokale afzet, en ontwikkeling van een mooi landelijk gebied met mogelijkheden tot recreatie voor geïnteresseerde bezoekers. De partners willen met de duurzame ontwikkeling van de Groote Maat zowel Wijk bij Duurstede, het Kromme Rijn gebied als de provincie op de kaart zetten. In dit hoofdstuk worden de partners kort toegelicht, met aandacht voor hun kennis en ervaring en hun inbreng in de ontwikkeling van deze visie.

5.1 Organisatie en uitvoering van De Groote Maat

De betrokkenen die in samenwerking het initiatief voor de Groote Maat genomen hebben, en die hieronder geïntroduceerd worden, zijn qua kennis en ervaring in staat om actief mee te denken over belangrijke aspecten als ontwikkeling, financiering, begeleiding, exploitatie en uitvoering. Deze partners zien mogelijkheden om samen met de provincie Utrecht en met de gemeente Wijk bij Duurstede te komen tot een duurzame ontwikkeling van het gebied.

Zodra vastgesteld is dat deze visie ook breed gedragen wordt door de overheid, dan zal door ons in samenwerking en bij toetsing aan vigerend beleid een gedetailleerd uitvoeringsplan ontwikkeld worden. Daarin aandacht voor een natuur-inclusieve visie waarbij wij de gevestigde agrariërs met relevante ervaring uit de omgeving, die nu reeds interesse hebben getoond voor ons initiatief, willen betrekken evenals mogelijke potentiële financiers uit de regio.

5.2 Betrokkenen

Voorliggend Groote Maat initiatief is op een collegiale wijze in samenwerking ontwikkeld door een aantal organisaties die hieronder worden toegelicht. Alle betrokkenen ondersteunen het doel van de ontwikkelende visie Groote Maat en ondersteunen dit burgerinitiatief. Dit Groote Maat plan wordt als een aansprekend voorbeeldproject (proefboerderij) gezien, waarbij aangetoond wordt hoe een regionale voedselketen in het rivierengebied vorm kan krijgen.

	Breed gedragen inrichting van Landelijk gebied De Groote Maat	
---	---	---

Ameco Adviesgroep voor milieubeleid

Ameco, opgericht in 1991 en gevestigd in Utrecht, heeft jarenlang initiatieven ontwikkeld en gecoördineerd voor duurzame ontwikkeling van natuur en landschap en daaraan gekoppelde beleidstrajecten in vele landen wereldwijd. In Nederland waren medewerkers van Ameco verantwoordelijk voor natuur- en landbouw ontwikkeling in het Maaswerken programma tussen Maastricht en Nijmegen. Ameco is sinds twee jaar betrokken bij duurzame natuurontwikkeling in de Kromme Rijnstreek en is op zeker moment met overleg over dit Groote Maat initiatief gestart met lokale partijen waarbij samenwerking tussen betrokkenen zal leiden tot een breed gedragen inrichting en beheer van De Groote Maat.

Vereniging Natuur en Milieu Wijk bij Duurstede

De Vereniging Natuur en Milieu is binnen de gemeente Wijk bij Duurstede actief voor ontwikkeling en behoud van een mooi landschap, een rijke natuur en een gezond leefmilieu. De voorzitter en de coördinator zijn vanaf het eerste moment betrokken bij dit initiatief. Zij zijn al lange tijd betrokken bij overleg over een duurzame ontwikkeling en invulling van de Groote Maat en andere gebieden in de regio.

Stichting Rhijnestein

Het van oorsprong middeleeuwse Landgoed Rhijnestein grenst aan De Groote Maat en ligt in Cothen aan de Kromme Rijn. Het terrein rond het huis met tuin, park en de aangrenzende weilanden en boomgaarden met kersen, peren en appels valt onder de Natuurschoonwet. Het landgoed vervult van oudsher een centrale rol in de lokale samenleving. In 2013 werd een stichting opgericht die als doel heeft de sociale cohesie en hulpverlening tussen mensen te bevorderen, alsmede behoud en herstel van cultuurhistorisch waardevolle landschapselementen. De stichting steunt lokale initiatieven, ontwikkeling van een ecologisch aantrekkelijk leefklimaat en biedt daarbij hulp waar nodig. Het landgoed en de bijbehorende stichting zetten zich graag in om boeren in de omgeving de gelegenheid te geven te kunnen extensiveren. Met het bieden van extra landbouwgrond nabij hun huidige gronden kunnen deze boeren hun gehele bedrijf verder verduurzamen en kan hiermee het totaal oppervlak extensieve landbouw in de regio sterk vergroot worden. De stichting is hierover in contact met ondernemers in de regio. De Stichting is bijzonder gemotiveerd in betrokkenheid bij duurzame ontwikkeling van De Groote Maat, en is blij dat er een breed gedragen initiatief is gestart met als doel allen te overtuigen van de sociaal-economische meerwaarde van dit initiatief.

Gemeente Wijk bij Duurstede

Het voorstel Groote Maat is besproken met vertegenwoordigers van de gemeente Wijk bij Duurstede, op zowel bestuurlijk als ambtelijk niveau. De reactie was positief om meerdere redenen, waaronder:

- De gemeente herkent de aansluiting op vigerend beleid met betrekking tot landbouw, natuur en regionale voedselketens;
- De meerwaarde voor de lokale landbouwsector, de aansluiting op de nieuwe Omgevingsvisie en ruimte voor natuurontwikkeling;
- Aandacht voor samenwerking met zorg verlenende instellingen in de regio, gericht op mensen met beperkingen of afstand tot de arbeidsmarkt

Met name het samengaan van zowel thema's als partijen spreekt aan en stemt de gemeente positief. Mocht dit initiatief doorgaan, dan kan de gemeente binnen haar beleidsruimte meedenken over uitwerking.

Landschapscoördinator Stuurgroep Kromme Rijnlandschap

De landschapscoördinator van Stuurgroep Kromme Rijnlandschap helpt particuliere grondeigenaren kosteloos met het beheer en met de inrichting van natuur en landschap op hun terrein. Hij is positief over dit initiatief en zet graag zijn kennis en netwerk in om in het gebied de verbinding en koppelingen tussen de

	Breed gedragen inrichting van Landelijk gebied De Groote Maat	
---	---	---

verschillende landschappelijke functies die er mogelijk zijn en aansluitingen van diverse natuurgebieden beter vorm te geven en landschapselementen toe te voegen aan het agrarische landschap.

Land & Co

Land & Co werkt aan vernieuwing van het platteland en versterking en verduurzaming van de agrarische bedrijfsvoering en ondernemerschap. Dit doen ze in samenwerking met gemeenten, landbouworganisaties, scholen, provincies, lokale samenwerkingsverbanden, landgoederen en landbouwbedrijven aan praktische resultaten. Land & Co heeft ervaring in veel andere regio's in het verduurzamen van een gebied in samenwerking met lokale partners. Land & Co is onderdeel van de groep die dit plan heeft uitgewerkt en begeleidt het proces met name gericht op de boerenbetrokkenheid.

Breedeblik

Breedeblik voert projecten uit in de (biologische) landbouw en heeft een groot netwerk in voedsel en landbouw. Het bouwen van ketens voor afzet van bijzondere producten is één van de specialiteiten. Breedeblik is onderdeel van de groep die dit plan heeft uitgewerkt en zij begeleiden het opzetten van de afzetketens.

Agrarische ondernemers actief in de Kromme Rijn regio

Er is tijdens het opstellen van dit document overleg gevoerd met diverse landbouwondernemers gevestigd in de omgeving van De Groote Maat. Zij zijn reeds actief bezig met verduurzaming van de bedrijfsvoering. De in dit document voorgestelde aanpak die aansluit bij actuele beleidsontwikkelingen op Europees, landelijk en provinciaal niveau spreekt hen aan. Zij zien kansen in aansluiting bij de in dit Plan van Aanpak voorgestelde plannen, waarbij zij investeren in voortzetting van verduurzaming van hun huidige landbouwbedrijven. Zij werken graag mee bij de nadere planuitwerking, waarbij zij graag aansluiten bij provinciale doelen met betrekking tot, bijvoorbeeld, natuurinclusiviteit en stikstof. Daarbij is het belangrijk om eerder gemaakte afspraken uit o.a. het Akkoord van Utrecht met betrekking tot natuur en landbouw zoveel mogelijk te respecteren.

Food-Print Utrecht Region

De Food-Print Utrecht Region is opgericht in 2018 en streeft naar Utrecht als modelregio naar gezond stedelijk leven en een duurzame voedselomgeving met gezonde keuzes. Initiatiefnemers zijn de Universiteit Utrecht, provincie Utrecht, gemeente Utrecht, ROM Utrecht regio, Rabobank en Diagnose Voeding en gezondheid.

Dit initiatief is vooral gericht op het samenbrengen van mensen en organisaties die een gezonde voedselomgeving nastreven. Samen bouwen aan een duurzame en gezonde voedselomgeving in regio Utrecht. Aandachtspunten zijn: duurzame landbouw, gezonder en duurzamer leven, ontwikkelen van verdienmodellen, regionale productie, gevolgd door regionale consumptie.

De Wilg Utrecht

De Wilg ondersteunt mensen met een beperking, verstandelijk / psychisch, in het (weer) actief meedoen in de maatschappij. Dit doen zij door het creëren van ontmoetingen op basis van gedeelde interesses. Zoals het organiseren van verschillende activiteiten, het geven van voorlichting & training en begeleiding bij het verrichten van vrijwilligerswerk.

De activiteiten van De Wilg vormen een goede basis voor persoonlijke ontwikkeling en sociale contacten.

	Breed gedragen inrichting van Landelijk gebied De Groote Maat	
---	---	---

Dit alles doen zij met de inzet van vrijwilligers, het voor en door principe en in samenwerking met de sociale partners in de stad.

De organisatie is gevestigd in een mooi oud schoolgebouw nabij het centrum van Utrecht, en kan gezien haar doelstellingen en ligging een belangrijke rol spelen bij het promoten, verwerken en verkopen van de producten van de Groote Maat in het stedelijk gebied waar veel interesse is voor lokaal geproduceerde producten.

Future Food Utrecht / Universiteit Utrecht

Future Food Utrecht biedt een platform waar wetenschappers en externe stakeholders door middel van uniek trans-disciplinair onderzoek en onderwijs bijdragen aan de transitie in de voedselketen, voor een duurzamere wereld. De focus van onderzoek is op natuurinclusieve voedselproductie, eerlijke vermarkting van voedsel, gezonde voeding en goede informatievoorziening over duurzame voedselproductie aan consumenten. Dit kennisinstituut is graag bereid mee te denken over de verdere ontwikkeling van dit Groote Maat initiatief. Dat kan bijvoorbeeld in de vorm van het starten van (studenten)projecten op verschillende deelthema's. Zodra er meer duidelijkheid is over de verdere vormgeving van dit initiatief en de participatie van de provinciale overheid hierin, kunnen nadere beslissingen genomen worden over de positionering van de Universiteit met het Future Food initiatief.

Utrecht Food Freedom

De regio Utrecht produceert lokale voedselproducten, beschikt over een expertisecentrum op het gebied van de korte voedselketen en spant zich in om de Nieuwe Hollandse Waterlinie te laten erkennen als UNESCO-werelderfgoed. Utrecht Food Freedom wil het landschap van de Nieuwe Hollandse Waterlinie inzetten ter bevordering van een duurzame voedselcultuur in verstedelijkt gebied. Deze netwerkorganisatie brengt de burger weer in contact met de boer, de geschiedenis van het landschap en de leefomgeving. Initiatiefnemers zijn Local2Local, V6, Universiteit Utrecht, provincie Utrecht en gemeente Utrecht.

Wageningen Universiteit

Wageningen Universiteit en Research doet onderzoek naar multifunctionele landbouw en naar meer natuurinclusieve landbouw, met gedegen verdienmodellen. De WUR zet eveneens graag groepen studenten vanuit verschillende studierichtingen in via Academic Consultancy Training, waarbij onder begeleiding van een onderzoeker een vraag uit het maatschappelijk veld of bedrijfsleven wordt beantwoord.

Overige betrokkenen

In het netwerk van de initiatiefnemers zijn meerdere partijen benaderd en geïnteresseerd in deelname om de Groote Maat verder mee vorm te geven en de lokale productie, beleving en afzet te realiseren. Zij worden betrokken zodra de plannen verder vorm krijgen. In beeld zijn bijvoorbeeld Local2Local, Goedvolk, (biologische) speciaalzaken in de regio, Boerenverstand (Prestatie-indicatoren ontwikkelen voor De Groote Maat om duurzame landbouw te tonen en te belonen), lokale zorginstellingen en enthousiaste boeren uit de Kromme Rijnstreek.

6 Toekomstige financiering van deze visie

Het moge duidelijk zijn dat ingrijpende veranderingsprocessen in onze samenleving gepaard gaan met forse investeringen. Daar ligt een collectieve verantwoordelijkheid en taak. Initiatiefnemers hebben volledig vertrouwen in de haalbaarheid van dit initiatief. Zij hebben voorliggend document in alle openheid breed verspreid en zullen actief meedenken over substantiële bijdragen in de financiering van het initiatief.

Breed gedragen inrichting van Landelijk gebied De Groote Maat

Het voorliggende visiedocument over 'natuurinclusieve ontwikkeling Groote Maat' is zonder financiële steun door de initiatiefnemers in eigen tijd verricht. Maar ook deze charitatieve inzet is eindig. In een vervolgstap willen wij graag in samenwerking met provincie en gemeente komen tot een Groote Maat Uitvoeringsplan dat breed gedragen wordt. Wij hebben reeds contact gezocht met de Europese Unie met als doel mogelijkheden te verkennen voor subsidies.

Daarnaast hebben diverse organisaties die betrokken zijn geweest bij discussies over dit initiatief, aangegeven graag in gesprek te gaan over de realisering van doelstellingen en vaststellen van randvoorwaarden. Die organisaties zijn nagenoeg allemaal, met sociaal/economische, ecologische en cultuurhistorische doelstellingen gevestigd in onze provincie / het Langbroekerweteringgebied, en zijn mede daarom zeer gemotiveerd om betrokken te worden.

Ook hebben gesprekken plaatsgevonden met bestaande landbouwondernemers in de regio, zoals de aangrenzende boerenbedrijven en de boeren die als gevolg van regionale ontwikkelingen (zoals Sterke Lekdijk en N2000) een deel van hun werkzaamheden elders moeten voortzetten. Zij zijn bereid daaraan een invulling te geven die aansluit bij de beschrijving in dit document.

Ook het Nationaal Groenfonds dat financiële instrumenten ontwikkelt voor een groener Nederland en de Stichting Grondbeheer die zich inzet voor landbouwondernemers die willen omschakelen naar natuurinclusieve, kringloop en biologische landbouwmethoden zullen betrokken worden.

7 Tenslotte: hoe verder

Initiatiefnemers willen op basis van deze publicatie in gesprek gaan met de Provincie Utrecht met als belangrijkste doel: laten we elkaar in openheid informeren over de huidige plannen en randvoorwaarden van de provincie met betrekking tot De Groote Maat, en op welke wijze kan dit initiatief in samenwerking met de provincie worden ingepast binnen de uitgangspunten, randvoorwaarden en beleidsvisies van de provincie. Vergelijkbare gesprekken willen wij voeren met de gemeente Wijk bij Duurstede: hoe kunnen wensen samen worden gebracht in dit mooie initiatief. Deze groep van betrokkenen heeft geen commercieel belang. Mede daarom is dit document breed verspreid. Ons belang richt zich volledig op de breed gedragen maatschappelijke wens om onze provincie zo leefbaar en duurzaam mogelijk in te richten. Zodra er duidelijkheid bestaat over de wijze waarop partijen elkaar gaan versterken en ideeën samengebracht kunnen worden, volgt zoals elders aangegeven in dit document een nadere uitwerking van dit initiatief.

Ingang De Groote Maat

	Breed gedragen inrichting van Landelijk gebied De Groote Maat	
---	---	---

Geraadpleegde literatuur / bronvermeldingen:

- ¹ Provincie Utrecht, **Tastbare Tijd, Cultuurhistorische Atlas van de Provincie Utrecht, Publicatie Kromme Rijn en Langbroek, land van Overgangen**, gepubliceerd in 2017.
- ² Provincie Utrecht, **Natuurbeheerplan 2022**, vastgesteld door GS op 09 maart 2021.
- ³ Europese Commissie, **caring for soil is caring for life**, gericht op verbetering van bodem- en voedselkwaliteit, mei 2020.
- ⁴ Europese Commissie, **Working with Parliament and council to make the CAP reform fit for the European Green Deal**, November 2020.
- ⁵ Europese Commissie, **Farm to Fork Strategy, for a fair, healthy and environmentally-friendly food system**, mei 2020.
- ⁶ Ministerie van IenW, Planbureau voor de Leefomgeving, Rapport **Grote opgaven in een beperkte ruimte**, gepubliceerd 08 april 2021.
- ⁷ Provincie Utrecht, **Landbouwvisie provincie Utrecht 2018, perspectief voor de landbouw**, vastgesteld door GS op 27 september 2018.
- ⁸ Provincie Utrecht, **Gezond en duurzaam eten in en uit de regio**, voedselagenda Provincie Utrecht 2021-2023. Gepubliceerd in April 2021.
- ⁹ Gemeente Wijk bij Duurstede, **Omgevingsvisie Kromme Rijngebied**, april 2017 en de **Omgevingsvisie Stedelijk Gebied Wijk bij Duurstede, Cothen en Langbroek**, juli 2021.

Breed gedragen inrichting van Landelijk gebied De Groote Maat

